

І.М. Маньковська, Т.І. Древицька, В.Є. Досенко

Молекулярно-генетичні дослідження механізмів адаптації до переривчастої гіпоксії

Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, відділ по вивченню гіпоксичних станів, відділ загальної та молекулярної патофізіології

Ключові слова: гіпоксія • адаптація • HIF

Більшість адаптаційних процесів при гіпоксії базується на транскрипційній активації генів, які забезпечують енергетичний метаболізм, вазомоторний контроль, еритропоез, ангиогенез тощо. Ключовим регулятором цих відповідей є фактори, індуковані гіпоксією – HIFs. Ці гетеродимерні фактори транскрипції складаються із α -субодиниць (HIF-1 α , HIF-2 α або HIF-3 α) та β -субодиниць. Якщо рівень pO_2 у цитоплазмі клітин впливає на стабільність білка, субклітинну локалізацію та транскрипційну активність усіх α -субодиниць HIF, то HIF-1 β конститутивно експресується в ядрі та є кисень-нечутливою. Роль HIF-1 α та HIF-1 β у клітинних відповідях на гіпоксію більш глибоко розкрита, в той час як дуже мало відомо про органоспецифічну експресію HIF-2 α та HIF-3 α . Відомості про роль усіх субодиниць HIF при адаптації до переривчастої гіпоксії лише починають з'являтися в літературі.

Мета роботи – дослідити зміни експресії мРНК HIF-1 α , HIF-2 α , HIF-3 α в серці, легенях, нирках та литковому м'язі щурів при адаптації до переривчастої гіпоксії, яка моделювалася за допомогою інтервальних гіпоксичних тренувань (ІГТ).

Матеріали та методи. Експерименти були проведені на щурах-самцях лінії Вістар (200-220г), рандомізованих у 5 груп (по 5 тварин): 1) нормоксія; 2) гостра нормобарична гіпоксія (дихання газовою сумішшю з 12% O_2 , 120 хв); 3) гостра нормобарична гіпоксія (дихання газовою сумішшю з 7% O_2 , 60 хв); 4) ІГТ (7% O_2 протягом 5 хв з 5-хв нормоксичними інтервалами, 5 циклів щоденно протягом 3 тижнів); 5) ІГТ + гостра гіпоксія, як у 3 групі. Виділення тотальної РНК проводили за допомогою фенол-хлороформеної екстракції (набір "Trizol RNA Prep 100", Росія). кДНК синтезували з 5мкг тотальної РНК методом напівкількісної зворотної транскрипції. Наступний аналіз включав проведення полімеразно-ланцюгової реакції (ПЛР) з використанням специфічних праймерів та зондів. ПЛР проводили в термоциклері "Applied Biosystems 2700" ("PerkinElmer", США) та системі 7500 Fast Real-time PCR за допомогою Taq-Man®Fast Universal PCR Master Mix і Taq-Man®Gene Expression Assays (Applied Biosystems, UK). Ампліфікати розділяли у 1,6 % агарозному гелі у тріс-боратному буфері рН 8,1 з етидієм бромідом. Візуалізація ампліфікатів генів після горизонтального електрофорезу (170 V протягом 20 хв) проводилася за допомогою транслюмінатору Біоком (Росія), розрахунки

зміни експресії – за допомогою програм ViTran та 7500 Fast System SDS Software.

Результати та їх обговорення. Було показано, що за нормоксичних умов експресія мРНК всіх α -субодиниць HIF була знайдена в усіх досліджуваних тканинах. Відносний найбільший рівень експресії усіх субодиниць HIF спостерігали в легенях та нирках. Встановлено, що рівень експресії мРНК HIF-3 α при гострій гіпоксії (12% O_2) по відношенню до контролю, який був прийнятий за умовну одиницю, склав $12 \pm 0,55$ у серці, $4,81 \pm 0,19$ у легенях, $1,57 \pm 0,29$ у м'язі та $13,16 \pm 0,4$ у нирках. При цьому рівень мРНК HIF-1 α залишався незмінним, а рівень експресії мРНК HIF-2 α мав лише тенденцію до збільшення в усіх тканинах, що досліджувалися. Більш жорсткий режим гострої гіпоксії у третій групі тварин (7% O_2) дозволив виявити збільшення експресії мРНК HIF-1 α в легенях майже в 2 рази, а рівень експресії мРНК HIF-3 α у цій тканині зростав у 22,2 рази по відношенню до нормоксичного контролю. Цікавим є той факт, що у нирках при впливі більш жорсткої гіпоксії навпаки спостерігалася менш різке збільшення експресії субодиниці HIF-3 α в порівнянні з даними, отриманими у другій групі – в 3 рази. У щурів, тренуваних за допомогою інтервальної гіпоксії (4 група), були виявлені такі органоспецифічні генетичні реакції: рівень експресії HIF-1 α майже не змінювався, HIF-2 α – зростав у 2 рази у легенях, рівень експресії мРНК HIF-3 α змінювався найбільше – зростав у 5,5 разів у нирках та у 2,3 рази у легенях в порівнянні з контролем. Вплив гострої гіпоксії (5 група) на експресію мРНК субодиниці HIF-3 α у тренуваних щурів відрізнявся від такого у нетренуваних, а саме – у легенях цей рівень знизився майже у 10 разів. Раніше нами було показано, що після ІГТ експресія мРНК HIF-3 α у відповідь на гостру гіпоксію меншого ступеня (12% O_2) вірогідно знижувалася в усіх досліджуваних тканинах, крім м'язової.

Висновки. За нормоксичних умов експресія мРНК всіх субодиниць HIF була виявлена в усіх досліджуваних тканинах. На відміну від інших α -субодиниць HIF, суттєві зміни експресії знайдені для мРНК субодиниці - 3 α як при гострій помірній гіпоксії, так і при ІГТ. Адаптація до періодичної гіпоксії знижує реакцію в основному HIF-3 α на вплив гострої гіпоксії. Більш жорсткий гіпоксичний вплив здатний регулювати і інші α -субодиниці HIF на рівні експресії мРНК органоспецифічним чином.